

A magyar ősz sóhajt

KOVÁCS EMŐKE
történész

Egyik legtermékenyebb írónk élete, szerelmi és kártyaügyei, regényeinek különös világa szinte mitikus alakká nagyította Krúdy Gyula alakját. Az emlékévből több rendezvényt, megemlékezést tartottak országsszerte, hiszen pályájának sok-sok meghatározó állomása volt: Nyíregyháza, Podolin, Nagyvárad, Budapest. Kevésbé ismeretek a balatoni szálak, amelyek vezérlőeleme szintén a szerelem.

A történet még Budapesten kezdődött, a legendás Grand Hotel Royalban, ahol az író beleszeretett a rendkívül értelmes és mutatós Rezsánba, azaz Kelemen Reginába. A nő persze házas volt, férje, Várady Gyula pedig a szálloda akkori bérlője.

A család a nyarakat Siófokon töltötte, hiszen Várady akkoriban fürdőbérlo is volt. Krúdy Siófokon az Ellinger-féle panzióban lakott. Azonban 1915-ben, a nagy mulatozások közepette egyszer csak feltűnt előtte egy fiatal, szép, barna lány, Várady Zsuzsa. A leány nemcsak, hogy tizenhat éves volt, az író pedig majdnem negyven, hanem ráadásul Rezsán gyermeke. A történet teljesen beleillik a Krúdy-életrajzba. Három esztendőig titkos viszonyt folytattak, majd pedig Krúdy igen hamar gyűrűt adott

a leányzónak, rajt az írás: „Kisapám, 1916. Tavasz”. Igaz, közben Krúdynak el is kellett válnia Spiegler Bellától, azaz Satanellától, és ez igen nehéz vállalkozás volt... 1918-ban a Várady család ismét leutazott a Balatonra, a kisörsi szőlőhegyre, ahol kibéreltek egy kastélyt. Az író is velük tartott, egy külön présházban alkotott. Kisörsön kérte meg a nevelőapától, Várady Gyulától a kis Zsuzsi kezét.

Természetesen botrány kerekedett belőle. Ekkor elhatározták, hogy megszöknek, de a vasútállomáson az apa utolérte őket. Majd eltelt a nyár, Krúdy a Margitszigeten, a Nagyszállóban élt, ahol születésnapján ismét titokban meglátogatta Várady Zsuzsika. A lányt újfent rajtakapták a szülők, de már nem hagyta el Krúdy akkori otthonát, így a szülők kitagadták. Még abban az évben összeházasodtak Várady Zsuzsival, akitől az író hagyatékát a későbbiekben is gondozó leánya, Zsuzsa született. De Krúdy, a mesemondó lovag még visszatért a Balatonhoz.

Nagyon érdekes mellékszál egyébként Rezsán, azaz Váradyné további sorsa. Miután férje 1926-ban meghalt, Rezsán megnyitotta a Mignon Café Bart a Duna parton, amely az első hely volt a fővárosban, ahol La Pavoni eszpresszó kávéfőzőt használtak. Váradyné egy Divó Anni nevezetű hölgy helyettesítette, aki a források szerint „amolyan találkahelyet” működtetett főnöknője távollétében a Mignonban. Mindez valószínűleg nemcsak szóbeszéd volt, hiszen ezt

követően Divó Anni Zamárdiban nyitott lokált, később ezt Neszebar néven ismerték...

Krúdyék József nádor egykori margitszigeti nyaralójában éltek, és Zsuzsi hamarosan rájött arra, amire az író választó nők többsége is: alkalmatlan a családi életre. A sok éjszakázás, ital, kártyapartik, szertelen életmód miatt Krúdy ráadásul gyógykezelésekre szorult, így került Balatonfüredre, vissza újból a tó partjára. Itt írta meg a Balatoni szívhalászat, a Jókai Mór-nál, a füredi uradalomban, a Blaháne meséi című novelláit. Krúdy nem először járt Füreden, hiszen még „fénykorában”, az első világháború idején megfordult itt – s írt is a vidékről –, főként Bródy Sándorral, akivel hosszú-hosszú tarokkpartikat játszottak. Az idősödő alkotónak a füredi kúra jót tett ugyan, de Krúdy már nem igazán állt talpra, 1933. május 12-én elhunyt. Később Márai Sándor írt Krúdy utolsó napjáról egy csodás regényt, Szindbád hazamegy címmel. A művet az egyik legjobb Krúdy(!)-regénynek tartják.

Krúdy, az irodalmi ködlöveg, aki műveiben az álom és a valóság határán egyensúlyozott, ősszel szerette leginkább a tavat: „A Balaton mentén az őszi egy csodálatos költemény, a tóról és az erdőkből halk léptekkel jön elő a boldog elmúlás gondolata, a tihanyi kecskének az égboltozaton legelésznek, és méla csendben a magyar ősz sóhajt... Az ősz a Balatonon arra való, hogy derült, megnyugodott szemmel lássuk a hegyek felé búcsúzó aranyfellegeket.” ■